

A Majális utcától az atyhai kollektív gazdaságig Zalányi Tibor életútja II.

Tudománnyal felvértezve

A nagy kézirat 86. oldalán látható bejegyzés szerint „felvértezve tudománnyal” 1938. július 1-jén Zalányi Tibor megkezdte pályáját mezőgazdasági szaktanárként Kézdivásárhelyen, a római katolikus egyházmegyei tanács „téli gazdasági” iskolájánál. Ettől kezdve elég gyakran változtatta munkahelyét, amit ő negatív módon értékelt, felletesei és munkatársai rosszindulatú ármánykodásának tulajdonított. A nagy kéziratban számol be a legrészletesebben munkahelyeiről és munkaköreiről, de a négyoldalas önéletrajz is szakmai jellegű. A kis kéziratban *Gáncsolásaim* címszó alatt írja le, hogy miért változtak munkahelyei olyan gyakran.

Kézdivásárhelyen 1940 őszéig tartózkodott feleségével, Gelei Magdolnával együtt, akivel 1939. szeptember 16-án házasodtak össze Kolozsváron. Édesapja is velük volt, majd később, 1942 elején Nagyváradra ment. A kézdivásárhelyi időszak emlékét őrzi egy 1939 októberében készült fénykép, amely óratartás közben, a diákok körében készült, valamint az 1938-39-ben végzett növendékek tablójáról készült fotómásolat.

1941. január 1-jétől visszatért Kolozsvárra, az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület (EMGE) Zöldmező Szakosztályához. A szakosztály hivatalos helyiségei a magyar Mezőgazdasági Főiskola Növénytermesztési és Havas Gazdálkodást Kutató Tanszéken voltak. A vezető, Döry Lajos¹ a keszthelyi főiskola professzora volt. Kezdetben titkárellenőrként dolgozott, majd 1944. január 1-jétől magyar királyi gazdasági felügyelőként.

Fennmaradt az 1943. december 31-én keltezett felügyelői kinevezése, amelyben felszólították, hogy szüleinek, négy nagyszülőjének és feleségének származását igazolja. Fennmaradtak erre vonatkozóan a marosvásárhelyi református egyház által kiadott igazolások is. A kinevezésről később.

Munkaköre a németországi és svájci mintára megszervezett zöldmező-gazdálkodás külső és belső teendőinek ellátása volt. Az ügyosztály teendői közé tartozott a zöldmező-gazdálkodás fon-

tosságának megismertetése a gazdákkal, különösen erdélyi viszonylatban. Ismertették az intenzív takarmánytermesztésen, helyes legelőgazdálkodáson alapuló állattenyésztés módszereit, a silózás, takarmánykonzerválás, gyepeztetés, fűmagtermesztés módozatait. Ezek kísérletekkel megalapozott tanulmányozására szolgált a csiksomlyói közbirtokosság területén, a Tolvajostetőn egy gazdaság, amely főépületből és egy 30 tehénre méretezett, tejházzal ellátott mintagazdaságból állott. Az Örökségünk 2012. évi 1. számából, Balázi Dénes írásából megtudtam, hogy az Állattenyésztő Mintagazdaság épületegyüttesét és a személyzet számára a Kisfenyő villát Benedek József szentléleki ács és kőművesmester építette.

Téli időszakban két kollégája, Antal József és Balla György segítségével mezőgazdasági és pásztorképző tanfolyamokat tartottak. A négyoldalas önéletrajz megjegyzi, hogy a mezőgazdasági rész nyolc, a pásztorképző rész négy napot vett igénybe. Megjegyzi azt is, hogy a vegyes lakosságú vidékeken (Beszterce, Páncélcseh, Egeres) két nyelven vagy románul adtak elő. A tanfolyamok végeztével csoportképek készültek az előadókról, a résztvevőkről és a miniszteri vizsgabiztosokról. Időrendi sorrendben fennmaradtak a bethleni, bánffyhunyadi, tasnádi, marosvásárhelyi, dési, sepsiszentgyörgyi, szilágyballai, kézdivásárhelyi, homoródszentpáli, egeresi és székelyudvarhelyi tanfolyamok fényképei. Ezek közül kiemelném a székelyudvarhelyi tanfolyam fényképét, mely láthatóan a vármegyei ház dísztermében készült 1944. február 20–27-e között. A nagyított változaton Kovács István védjegye szerepel.

Ebből az időszakból származik egy cikk, amelyről sajnos nem tudjuk, hogy hol jelent meg, mivel két kitépelt lap formájában maradt ránk. Zalányi Tibor mindent pontosan feljegyzett és megőrzött, de éppen a szakmai jellegű kutatásairól és kiadványairól nem készített feljegyzést, vagy ha igen, az nem maradt meg. A fent említett cikk a szántóföldi takarmánynövényekről ír, kiemeli, hogy az állattenyésztés sikere nem csupán a jó tenyészállatokon múlik, hanem

a helyes takarmányozáson is. A pillangósvirágú takarmányok közül felsorolja a lucernát, a lóherét, a szarvaskerepet, a fehér somkórót stb. Mindeiket külön részben tárgyalja, kiemelve tulajdonságaikat, megnevezve vetési és kaszási idejüket, valamint a szárítási módszereket. A cikkben fényképek is szerepelnek: az angyalosi Kovásznai János gazdánál a háromlábú üsztürün és svéd állványon történő szárítást mutatják be, ugyanakkor a fent említett EMGE zöldmező ügyosztályának mintagazdaságában is készült egy fénykép a finn nyáron történő szárításról.

Zalányi Tibor nem vett részt a II. világháborúban, mérnöki végzettsége folytán felmentésben részesült. Saját elmondása szerint átképzésen vett részt és tartalékos zászlósként szerelt le. 1942. február 22-i dátummal fennmaradt egy származási igazolvány, amelyet a m. kir. 76. honvéd kiegészítő kirendeltség adott ki, és nagyszüleiivel bezárólag keresztény származását igazolta.

1942 őszén Várpalotára ment gyakorlatra tartalékos hadapródormesterként. Útközben megállt a vonat Nagyváradon, ahol utoljára sikerült találkoznia édesapjával, Zalányi Bélával.

A háborús események alakulása folytán felettes hatóságai elhagyták Kolozsvárt. Előre kiadták három hónapra a fizetéseket, majd távoztak. A bombázások elől nemsokára Zalányi Tibor is eltávozott családjával Kolozsvárról. A nagy kéziratban Zilahot említi, ahol egy időszakra meghúzták magukat feleségével és 1940-ben született lányukkal. Itt érték meg a szovjet csapatok bejövetelét. A nagyanyám elmondása szerint menekülés közben Magyarlónán tartózkodtak egy ideig és Bonchidán is megfordultak.

1944 októberében egy román katonai teherautón sikerült visszatérniük Kolozsvárra. Zalányi Tibor jelentkezett a vármegyei mezőgazdasági felügyelőségben, ahol Hídalmás járás mezőgazdasági felügyeletét bízták rá. Igazolványa orosz, román és magyar nyelven van kiállítva, és kiemeli, hogy szolgálata érdekében szabadon közlekedhet és mentesül a közérdekű munka alól.

1945. január 1-jével kezdődően, dékáni kinevezés alapján a kolozsvári Mezőgazdasági Főiskola tangazdaságának lett a vezetője és a gyakorlati és kerétszeti tanszék előadójának. A négyoldalas önéletrajzban megjegyzi, hogy ekkor a legnagyobb nehézségekkel kellett szembenéznie, mert a gazdaság

A mezőgazdasági tanfolyam résztvevői Székelyudvarhelyen. A kép hátán csak az előadók vannak megnevezve. Az első sorban a negyedik személytől: Lovász Béla, Kozán Imre, Lukács Ernő, Gajdátsy Nándor és Zalányi Tibor gazdasági felügyelők, Bathó Domokos zöldmező-mester.

kifosztva állt. 1945 tavaszán 123 kataszteri hold megszántatlanul állott, amit az EMGE segítségével sikerült rendes időre felszántani.

1945 márciusában a Temesvárról visszatérni készülő román mezőgazdasági egyetem részéről kiküldött képviselők a főiskola kinevezett személyzetét felszólították, hogy adják be irataikat a Közoktatási Minisztériumhoz az állományba vétel érdekében. Az iratok azonban titokzatos körülmények között elvesztek. 1946. április 1-jével a temesvári mezőgazdasági kar hivatalosan is átvette a mezőgazdasági főiskolát, önkényesen leváltva Farkas Árpád magyar dékánt. A magyar főiskola önálló intézményként nem működött tovább, egyes tanárait elbocsátották.

Zalányi Tibor állás nélkül maradt. Ebben az időszakban kerti munkákkal és gyümölcsfák gondozásával próbálta fenntartani családját. Csak 1946 szeptemberében sikerült a felesége egyik rokonának, dr. Boga Lajos² egyetemi tanárnak a segítségével bejutnia mezőgazdasági szaktanárként az egykori Farkas utcai piarista gimnázium helyiségében működő magyar tannyelvű tanítóképző intézetébe. Nem tudjuk, miért nem maradhatott ebben az állás-

ban, valószínűleg csak helyettesítő volt. A kis kéziratban megemlékezik, húgával együtt leutazott Bukarestbe, hogy a minisztériumban vizsgát tegyen, de így sem sikerült elintézni, hogy az iskolában maradjon. A kézirat egy másik oldalán azt írja, hogy át akart menni a székelykeresztúri tanítóképzőbe, de volt egyetemi kollégája, Bíró György tanácsára a keresztúri járási mezőgazdasági felügyelőséget választotta. Bíró György betfalvi földbirtokos volt, akit később kitelepítettek, Nagyszebenben jelöltek ki számára kényszerlakhelyet.

Zalányi Tibor családja teljesen szét hullott. Édesapja még 1944 őszén Magyarországra, Tatára távozott, abban a reményben, hogy fia, ha behívják, Magyarországra fog kerülni. Húga a bécsi döntés után is Bukarestben maradt, időközben elvált férjétől, egy évig nem is kaptak hírt felőle. Majd 1946 telén megismerkedett a Szövetséges Ellenőrző Bizottság egyik amerikai tartalékos tisztjével, az olasz származású Coletti Antonioval. Később összeházasodtak és az Egyesült Államokba távoztak, Kansas államba. Így már csak édesanyja maradt Kolozsváron. A családtagoktól való kényszerű eltávolodás örökös szomorúságot okozott Zalányi Tibor számára.

Székelykeresztúr járásban 44 községnek a mezőgazdasági irányítását és ellenőrzését végezte. Kezdetben a Gyárfás kúriában lakott feleségével és lányával, ugyanis 1946 decemberében még Kolozsváron megszületett második lánya is (jelen cikk szerzőjének édesanyja). 1948 karácsonyának tájában átköltöztek Déli Vilmos házába. A

háza az udvarhelyi Mezőgazdasági Kamara tartotta lefoglalva, Zalányi a ház gondnoka lett. Ez az időszak sem volt problémáktól mentes, ugyanis az Udvarhelyi Mezőgazdasági Kamara könyvelőségének valamilyen hibájából egy évig nem kapott rendes fizetést. Bíró György földbirtokos valószínűleg kölcsönrel segítette ki barátját ebben az időszakban. Erről tanúskodik egy kis lapra írt elismervény 1949-ből, mely szerint Zalányi Tibor visszafizette a kölcsönkapott összegeket.

1950 őszén, a rajonok kialakítása következtében megszűnt pozíciója. Székelyudvarhelyre, az Udvarhely Rajoni Néptanácshoz került, ahol állattenyésztési felügyelőként működött dr. Lootz Frigyes állatorvos vezetősége alatt. Fizetése 14000 lejről 9900 lejre csökkent. Nem utaltak ki számára lakást, így három évig kénytelen volt az irodában aludni, családját csak vasárnapként láthatta. De a mezőgazdasági osztályfőnök még ezeket a rövid hazajutásokat is gyűlésekkel akadályozta meg sokszor. Egyik kézirat sem említi, de 1953 nyarán sikerült lakást kapni a főtéren, az egykori Koncz Ármin gyógyszerész házában, így családja is felköltözött Udvarhelyre.

1957 nyarán lehetősége nyílt visszamenni Kolozsvárra, ugyanis Mózes Pál³ egyetemi tanár meghívta maga mellé a növényvédelmi katedrára tanársegédnek. Kérvényét a főiskola káderosztálya kedvezően bírálta el, de a tanári konferencia elvetette, azzal az indoklással, hogy időközben a minisztérium másvalakit nevezett ki.

1958 és 1960 között az Udvarhelyi Mezőgazdasági és Kertészeti iskolához helyezték üzemtan-földméréstan tanárnak. Ebből az időszakból egy tablómásolat maradt fenn az 1960-ban végzett mesterképzős növendékekről. 1960-ban az új igazgató nem vette állományba az új tanévre, ezért át helyezték a botfalusi cukorgyár Udvarhely megyei kirendeltségéhez vezető mérnökként. Itt 1961 tavaszán megbetegedett gyomor- és epebajjal, amihez idegkimerülés is járult, Marosvásárhelyen kezelték.

A kis kézirat szerint 1962 márciusában egy román kollégája, Dumitrescu Jenő javaslatára létesítettek volna Udvarhely központtal egy növényvédelmi és kártevő-előrejelző és -kutató állomást, aminek Zalányi Tibor lett volna a vezetője. Közbejött a Minisztertanács rendelete, amely szerint minden mező-

gazdasági mérnököt egy-egy néptanács körzetében levő, egyesített kollektív gazdaságba helyeztek ki. Így került a Szentléleket, Malomfalvát és Bogárfalvát magába foglaló kollektív gazdaságba. Itteni munkaköre jóval alatta volt a tervezett kutatói tevékenységnek.

1963-ban újabb váltásra került sor. A kollektív elnökével támadt nézeteltérése miatt átkérte magát egy más gazdaságba. A farcádi gazdaságba helyezték át, amelyhez hozzátartozott Sükő és Lengyelfalva. Bár nehéz volt a távoli három falut összefogni, segített, hogy lovon bejárhatta a környéket. Ebből az időszakból is fennmaradtak dokumentumértékű fényképek: 1963-ból aratást ábrázoló két fénykép, az egyik Bogárfalváról, a másik Szentlélekről, mindkét helyen sarlóval arattak. 1964-ből képek Lengyelfalváról, amint lovon ülve irányítja a krumpliültetés munkálatait.

1967 őszén újra probléma jelentkezett: Udvarhelyen, egy tartományi gyűlésen több gazdaság helyzetét is átvizsgálták. Ekkor őszintén kijelentette, hogy a rendelkezésére álló három traktorral nem fogja tudni az őszi szántást, vetést idejében elvégezni. Ez felháborította a kiküldött pártaktivistát, aki az azonnali kidobását kérte a rajoni szervektől. A rajoni pártvezetőség így áthelyezte Atyhába, ahol 1968 februárjáig tevékenykedett. Ekkor ismét megbetegedett. A marosvásárhelyi kórházban az orvosi bizottságtól megkapta a végleges nyugdíjazásáról szóló javaslatot. 1968. április 1-jével nyugdíjba vonult.

Találkozók

1951-ben megpróbálta hazahozatni édesapját Magyarországról. Törvényesen készült, hiteles nyilatkozatot küldött ki, melyben vállalta apja eltartását, és a bukaresti belügyminisztériumban is kérte, hogy engedélyezzék a hazautazását. Mindkettőt elutasították. Édesapja 1952. december 22-én meghalt. A tataóvárosi temetőbe temették el. 1955. december 16-án Kolozsváron meghalt édesanyja is. Őt korábban rendszeresen látogatta szabadságai alkalmával.

Később sorra meghaltak felesége szülei is. Így az egyetlen kapcsolat Kolozsvárral az érettségi találkozóok jelentették. Ezekre mindig nagy lelkesedéssel készült, hiszen ekkor újra láthatta egykori barátait, gyermekkorának és ifjúkorának színtereit. Majdnem mindenik találkozóról maradt valamilyen em-

lék, rendszerint fénykép és egy levelezőlap aláírásokkal. 1974-ben egy emléklapot is kiadtak, amelyen egykori osztálytársának, Kiss Jenő⁴ költőnek egy verse szerepel, a borítóján pedig a Szent Mihály-templomról egy kis rézdomborítás, melyet Fuhrmann Károly ötvösművész készített.

1979-ben az 50 éves érettségi találkozó éve egybeesett az iskola alapításának 400. évfordulójával. Ez alkalomból ismét emléklapot nyomtattak, amelybe P. Jánossy Ferenc és Kiss Jenő egy dalt komponáltak *Öreg diákok éneke* címmel. Fuhrmann Károly kis levelezőlapot készített az iskola címerével. A Báthory István által 1579-ben alapított Piarista Főgimnázium 400 éves évfordulóján emlékműsort is tartottak: előadták a fent említett dalt és felolvasták Passuth Lászlónak⁵, az iskola volt növendékének *Iskolaünnep* címmel megjelent posztumusz művét.

Az utolsó találkozóról készült fényképek 1983-ból valók. 1992-ben egy levelezőlapon dr. Borbáth Andor osztálytársa még meghívta a 63. találkozóra, amelyre egészségi állapota miatt már nem tudott elmenni. 1995-ben már csak hárman voltak életben az egykori osztályból, akik közül Szöcs Tiborral és Kiss Jenővel sikerült személyesen találkoznom, de Karácsonyi Béla már nem vállalhatta a beszélgetést egészségi állapota okán.

1984 augusztusában létrejöhett egy másik fontos találkozó is. Több évi szervezés után húga, Zalányi Margit végre átjöhett az Egyesült Államokból Budapestre, és Zalányi Tibor is útlevelet kapott a kiutazáshoz. 1946 óta csak levelezés útján tartották a kapcsolatot, de végre sikerült találkozni és elmenni édesapjuk sírjához a tataóvárosi temetőbe. De ez jelentette utolsó találkozásukat is. Zalányi Tibor 1992-ben meghalt.

Zalányi Tibor személyisége

Zalányi Tibor jellemét elsősorban édesapja, Zalányi Béla határozta meg, kinek életútja külön tanulmányt érdemelne. A kéziratokban a legtöbb megjegyzés róla szól. Ezek alapján egy rendkívül érzékeny ember személye rajzolódik ki, aki művészi képességekkel is rendelkezett, szépen hegedült, verseket írt és a képzőművészetet is értékelte. Értékes könyvtára volt, melynek pár darabja máig fennmaradt. De Zalányi Béla sajnos negatív módon is

befolyásolta fiát, ugyanis önmagát édesapja kártyaszennvedélye, szülei válása, nehéz gyermekora és saját válása miatt szerencsétlen, sorsüldözött embernek tartotta, akinek minden bulul sikerült életében. Ez a gondolat sor vonul végig Zalányi Tibor kézírataiban.

Felvetődik a kérdés, hogy mi lehetett az oka a gyakori munkahelyváltásoknak és költözéseknek. Hiszen az újonnan berendezkedő kommunista rendszer nem kifogásolhatta származását, vagyontalan kishivatalnok gyereke volt. A kéziratokban pontosan megnevezi „elgáncsolói”-nak neveit. Már évtizedek óta halottak lehetnek, nem tartom illendőnek megemlíteni őket.

Minden valószínűség szerint az újonnan felkapaszkodott kommunista vezetőrétegnek ellenszenves lehetett a régi vágású, tanult úriember. Zalányi Tibor viszont túlságosan leereagálta a nézeteltéréseket. Mindezek mellett egy olyan korszakban kellett élnie és gyakorolnia hivatását, amikor a háború és a kommunizmus teljesen átalakította az ország berendezkedését, és ez felbolygatta egyes emberek életét.

Az évek távlatából vizsgálva életútját, szerencsésnek is találom, hiszen szerény anyagi lehetőségei ellenére is tanulhatott, végzettsége megmentette őt a háborúban való részvétel poklától, és a későbbiekben is megélhetést tudott biztosítani a maga és családja számára, igaz, csak szerény körülmények között.

A mindennapi életben nyoma sem volt jellemében annak a szomorúságnak, ami kézíratait áthatja. Jól kommunikáló, kiterjedt ismeretségi körrel rendelkező, életvidám és életerős, sokoldalú ember volt. 1968-ban bekövetkezett nyugdíjazása után is tevékeny életet folytatott, nyelveket tanult, később angol, német és olasz magánórákat adott, hogy kiegészítse szerény jövedelmét. Gazdag könyvtárral rendelkezett, amely a természettudományok terén kiadott kötetek és nyelvkönyvek mellett tartalmazott néprajzi, művészettörténeti stb. kiadványokat is. Több folyóiratot is járatott Magyarországról.

Főleg a magyarság története és a keleti rokon népek története érdekelt. Ez irányú érdeklődése csakhamar felkeltette a Securitate érdeklődését, ennek emberei az 1970-es években házkutatást tartottak nála. Ezt követően sokáig megfigyelés alatt állott. Ez lehet az oka annak, hogy a kéziratokból helyenként oldalak hiányoznak, hogy úgy próbált fogalmazni helyenként, hogy ha

Az 1974. évi találkozó emléklapja

rátalálnak valamelyik kézíratra, ne keveredjen bajba.

Lányainak és öt unokájának igyekezett megmutatni a természet szépségét, ennek szeretetére tanította és ugyanakkor erős magyarságtudatra nevelte őket.

A nagy kézirat 102. oldalán, egy 1981-ből származó bejegyzésben arról beszél, annyi bajt, szomorúságot megélt életében, hogy semmiképpen sem vállalta volna mindezt, ha előre tudta volna. De megjegyzi ugyanakkor, minden problémára és bajra van gyógyír, a természet, ami olyan szép és csodálatos, hogy nem lehet soha elég hosszú az ember élete, hogy eleget láthasson belőle. Továbbá megjegyzi azt is: leginkább szeretetre van szükség ahhoz, hogy kellemesebbé tegyük rövid életünket. Végül Madách Imre idézetével fejezi be a kéziratot: *Ember küzdj és bízza bízzál!*

Utódai húsz év elteltével is nagy szeretettel emlékeznek rá.

Egyik unokája így foglalja össze emlékeit róla: „Gyermekkorunkban egy lakásban éltünk és kicsi korunktól ő ügyelt ránk. Ő volt, aki talán túl is elkényeztetett, simogatott, dédelgetett. Nagy kirándulásokat tettünk, erdőt, mezőt bebarangoltunk. És közben tanított, megtanította a gyógynövények neveit, mesélt a fákról, bokrokról, állatokról. [...]

Örizni fogjuk a ránk bízott kincseidet: a virágokat, erdőket, madarakat, napsugaras, csillagos eget.”

Kelemen Albert

1. **Döry Lajos, báró, jobaházi** (Dörypatlan, Tolna vármegye, 1904. jan. 23. – Keszthely, Veszprém megye, 1977. jan. 10.). Mezőgazdász, egyetemi tanár. Felsőfokú tanulmányait a magyaróvári akadémián kezdte, majd átkerült Keszthelyre, s itt szerzett diplomát 1928-ban. Sikertült Keszthelyen maradnia, előbb a gyakorlati tanszéken, később a növénytermesztési tanszéken volt tanársegéd, majd kinevezett tanár 1939-ig. Közben, 1932-ben az Alsó-Dunántúli Zöldmező Egyesület titkára, majd 1935-ben elnöke lett. 1940-ben megbízták a kolozsvári Mezőgazdasági Főiskola növénytermesztési tanszékének vezetésével. A II. világháború befejeződése után a debrecen–pallagpusztai Mezőgazdasági Kísérleti Intézet vezetője. Majd 1946 és 1949 között a gödöllői Agrártudományi Egyetemen tanszékvezető. Később visszaköltözött Keszthelyre, s 1953-tól a Mezőgazdasági Kísérleti Intézet növénynevelési és gyepgazdálkodási osztályvezetője lett. Szakcikkei jelentek meg számos tudományos folyóiratban.

2. **Boga Lajos** (Marosvásárhely, 1885. november 30. – Marosvásárhely, 1956. február 21.). Természetudományi szakíró, szerkesztő. 1906-tól tanársegéd Apáthy István intézetében és az Erdélyi Múzeum állattárának öre. 1920-tól a kolozsvári katolikus polgári iskolai tanárképzőben adott elő. 1925-től a csíkszeredai főgimnázium tanára, 1936-tól a székelyudvarhelyi katolikus főgimnázium igazgatója. 1941-től 1945-ig az Erdélyi Múzeum állattárának igazgató-öre, egyidejűleg a Múzeumi Füzetek (az EME természettudományi és matematikai közleményei) szerkesztője. 1945-től nyugdíjazásáig, 1948-ig a Bolyai Tudományegyetem állattani professzora. Szakdolgozatai az EME kiadványaiban és külföldi folyóiratokban jelentek meg. Középiszólak számára növénytan és élettani tankönyveket írt. A Csíki Lapokban az 1930-as években zenei tárgyú művészeti írásokat közölt. (*Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*. Bukarest, 1981. 256.)

3. **Mózes Pál** (Gyula, 1913. febr. 13. – Kolozsvár, 1982. máj. 9.). Mezőgazdasági szakíró. Középiszólait Lippán és Brádon kezdte, a székelyudvarhelyi Róm. Kat. Főgimnáziumban érettségizett (1931). Iași-ban jogot, a chișinăui egyetemen mezőgazdaságtant hallgatott, végül a budapesti József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem mezőgazdasági karán szerzett oklevelet (1941). Besztercén növényegészségügyi körzetvezető, az MNSZ központi sajtó- és propagandaosztályának munkatársa Kolozsvárt (1945), a Falvak Népe mezőgazdasági szerkesztője. Szaktanár a nagyenyedi

Bethlen Kollégium tanítóképző intézetében (1946), tanügyi főfelügyelő (1947–48), a kolozsvári Dr. Petru Groza Mezőgazdasági Főiskola magyar tagozatának növénykörtani tanára, majd a rovarügyi tanszék vezetője nyugalomba vonulásáig (1949–73). (*Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*. Bukarest, 1994. 646.)

4. **Kiss Jenő** (Mocs, Kolozs megye, 1912. szept. 13. – Kolozsvár, 1996). Költő, műfordító. Egyetemi tanulmányai után az Erdélyi Helikon szerkesztője. 1940 után Kolozsváron megalapítja a Termés című erdélyi irodalmi folyóiratot. A háború után az EMKE (Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület) főtítkára, majd az Írószövetség egyik vezetője, az Utunk szerkesztője. Nyugdíjazásáig irodalmi lapokat szerkeszt. Kitűnő formaművész, termékenysége lenyűgöző, jelentősek gyermekirodalmi művei is. Főként a klasszikus román költészet nagyjait fordította, illetve a román népballadákat. Verseinek reprezentatív válogatott gyűjteményei 1987-ben (Folyó és tó), illetve 1988-ban (A repülőter közelében) jelentek meg Bukarestben. Jelentős A műfordító emlékeiből (visszatekintések és versfordítások, Bukarest, 1986) c. műhelytanulmánya. (Vö. *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*. Bukarest, 1994. 52–56.)

5. **Passuth László** (Budapest, 1900. július 15. – Balatonfüred, 1979. június 19.). Író, műfordító, Passuth Krisztina művésztörténész édesapja. 1901-ben családja Kolozsvárra költözött, középiszólait is itt végezte. 1920-ban került Budapestre. Jogi diplomát szerzett a szegedi egyetem jogtudományi karán. 1919 és 1950 között banktisztviselőként dolgozott, majd 1950-tól 1960-ig, nyugdíjba vonulásáig az Országos Fordító Iroda szakfordítója volt. Írói művei az 1920-as évek közepétől több folyóiratban (Nyugat, Szép Szó, Magyar Szemle, Jelenkor, Válasz stb.) jelentek meg. Első, *Eurázia* című regényét 1937-ben adták ki. Ezután számos regényt írt, alapos filológiai felkészültséggel, kivételesen kifinomult és művészi stílusban. Manapság az irodalombarátok ellentmondásosan ítélik meg, időnként fellángol a vita könyveinek olvasmányosságáról. Első nagy sikere az *Esőisten siratja Mexikót* című regénye volt 1939-ben. 1945-ben a Magyar PEN Club főtítkárává választották. Ezt a tisztségét egészen 1960-ig töltötte be, ám 1948 és 1957 között csak formálisan, háttérbe szorítva, mivel 1948-ban kizárták a Magyar Írók Szövetségéből. Számos nyelvből fordított, 1956-ig csak fordításai jelenthettek meg. 1956-tól visszatért a magyar irodalmi életbe. Életrajzi, művészettörténeti írásai itthon is a legolvasottabb művek közé tartoztak.